

**MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KISEBBSÉGGKUTATÓ INTÉZET**

1014 Budapest, Országház u. 30.

Tel.: 224-6700/330, fax: 224-6793

E-mail: kisebbseggkutato@tk.mta.hu; honlap: http://kisebbseggkutato.tk.mta.hu/

1. Kisebbségi magyar közösségek a 20. században (történeti forrásfeltárás és kronológiák)

A kutatás tudományos újdonsága többek között az, hogy a magyarországi kormányzatok nemzetiségpolitikai tevékenységét nagyobb politikai összefüggésekben helyezhetnék el, ugyanakkor tárgymutatók használatával empirikusan is összehasonlíthatóvá válna, hogy a két alapvetően eltérő politikai-ideológiai korszakban (a második világháború előtt és után) miként kezelik az etnopolitikai problémákat. A külhoni magyarság önismerete szempontjából pedig alapvető tényeket rendszerezünk tudományos módszertannal. Azaz a kisebbségtörténetet a politikai-gazdasági-társadalmi összefüggések egészében, a kisebbség-többség viszonylatában láttatnánk, s nem csupán a diszkrimináció és a reciprocitás viszonylatból közelítenénk meg. A kutatás OTKA finanszírozásból valósul meg.

2. A kisebbségek régi és új szerveződései, illetve a budapesti kormányzatok magyarságpolitikája

Alapkérdésünk, hogy a kisebbségi elitek mit gondolnak a saját társadalmukról, hogyan konstruálják meg azt, hogy kit, miért és hogyan képviselnek? A magyar kisebbségi közösségek párhuzamos nemzetépítések közé szorultak, elitjeik folyamatos legitimációs deficittel küzdve saját párhuzamos társadalomépítésben gondolkodtak a két világháború után, illetve 1989-től. A kutatás során az intézményesülés kulturális kódjait és a társadalomtörténeti összefüggéseit keressük. A kutatás meghatározó része a budapesti kormányzatok külhoni magyarokkal kapcsolatos tevékenységének (kisebbségvédelem, magyar-magyar kapcsolatok, támogatáspolitikák) feltárása 1920-tól napjainkig. Ebben elsősorban az intézményeket működtetők világát vizsgáljuk. Kulcskérdés, hogy a párhuzamos nemzetépítések között a kisebbségi elitek, hogyan hatnak vissza rokon országuk politikájára?

3. A magyarországi nemzeti kisebbségek 20. századi történetét érintő kutatások keretében "A magyarországi német kisebbség két világháború közötti történetének forrásfeltárása" című kutatás során folytatjuk a magyarországi német kisebbség két világháború közötti sorsával foglalkozó levéltári források feltárását, iratkataszter és kronológia összeállítását. Külön kutatást szentelünk a magyarországi nemzetiségek két világháború közötti asszimilációjának és disszimilációjának kérdéséről. A „die helfte hier und die helfte zu hause” A magyarországi németek története 1944-1953. keretében a föltárt levéltári anyag iratkataszterének és a dokumentum-kötethez a dokumentum-válogatás elkészítése történik meg. A „Németek Magyarországon 1950-1990” című projekt keretében a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában a külügyminisztérium anyagának föltárását végezzük el.

4. Kisebbségi kompetenciák

A kutatás keretében kompetenciavizsgálatokat folytatunk a szomszédos országokban 4. és 8. osztályosok körében. (támogató: BGA Zrt, MTA Domus). Ugyanakkor az oktatás és kisebbségi helyzet kapcsolatának vizsgálatát a PISA adatbázisok alapján a kisebbségekre vonatkozó iskolai teljesítményeket nemzetközi összehasonlításban is vizsgáljuk. Részben ehhez kapcsolódik az is, hogy „*Az iskola nem sziget*”. *Iskolai és társadalmi reziliencia multietnikus környezetben* címmel OTKA pályázatot nyújtottunk be, amely támogatás esetén a magyarországi kompetenciamérés adatbázisainak elemzésével indulna.

5. Identitáspolitikai: nacionalizmus, állampolgárság.

A kutatás keretében a társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszokat vizsgáljuk az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában (Inkubátor program). A program szakmai műhelyként is működik, ugyanakkor nemzetközi konferencia részvételeket, publikációkat, illetve Horizont 2020 pályázatokat készítünk elő. Ez utóbbi munkacíme: Az EU tagállamok állampolgársági (honosítási) politikái intézményi gyakorlatának hatása a megcélzott közösségek migrációs és mobilitási folyamataira, amelyben többek között survey kutatás is tervezünk a magyarországi állampolgárság percepciókról és migrációs szándékokról.

6. Társadalmi reziliencia multietnikus környezetben.

A tervezett és benyújtott OTKA kutatást megalapozó, szakirodalom feldolgozó műhelymunka és adatfelvétel keretében részprojektek kerülnek kidolgozásra az egyházak és kisebbségi, civil szervezetek szerepéről, a gender viszonyok változásáról kisebbségi-többségi, illetve reziliens és ireziliens relációban, valamint a transzlokális társadalmi politikai programok és a helyi kisebbségi közösségek együttműködésének példáiról.

7. Hagyomány és modernizáció. „Cigánynak lenni Magyarországon”

A kutatás keretében a cigányok/romák komplex társadalmi integrációja eredménytelenségének történelmi okait vizsgáljuk. A társadalomtörténeti feltáró munka célja egy a politikai döntéshozóknak segítséget nyújtó szintézis elkészítése, amely az eddigieknél sikeresebb stratégia kidolgozására ad módot. A korábbi hagyományoknak megfelelően sor kerül a „Cigányok, romák társadalmi helyzete.” című jelentés elkészítésére is.

8. A **Kisebbségi jogokkal** kapcsolatos kutatások keretében folytatódik a „A Közép-európai kisebbségek jogi helyzetének összehasonlító vizsgálata” című kutatás és az összegyűlt joganyag online megjelenítése, a honlapon elérhető adatbázis fejlesztése. Az „Etnopolitikai mobilizáció és roma pártok Magyarországon és Kelet-Közép-Európában” című kutatás keretében a sajtóanyag, a nemzetközi és hazai szakirodalom, illetve az érintett pártok választási eredményeinek és bírósági iratanyagának feldolgozása zajlik és erre alapozva megindul a levéltári forrásfeltárás és az interjúk készítése. Folytatódik a „A kisebbségek közéleti részvételi joga Európában - új irányok, tapasztalatok” című OTKA kutatás és a „MIME - Mobility, Integration and Multi-lingualism in Europe WP 2 Nyelvi jogok,

kisebbségi jogok Európában” elnevezésű projekt (FP7). A 2014-ben záruló „EU bővítés és kisebbségi jogok 2004 után” című kutatás az EU-bővítéspolitikájában a kisebbségvédelmi követelmények érvényesülésének változásait vizsgálja.

9. Emlékezetpolitikák, többségi és kisebbségi emlékezetkultúrák együttélése és konfliktusai a Kárpát-medencében. Az OTKA-hoz benyújtott kutatás azt vizsgálja, hogy Magyarország és a szomszéd nemzetállamok rendszerváltás utáni emlékezetpolitikája, a szomszédállamokban élő magyar közösségek kollektív emlékezete és a lokális, mikroregionális magyar (és szomszédos többségi) közösségek történeti tudata, emlékezeti kultúrája miként reflektált, hatott egymásra és ez milyen diskurzusokat, emlékezhelyeket, emlékműveket, kommemorációs és politikai rítusokat eredményezett/elevenített fel a rendszerváltás utáni évtizedekben. A könyvtári, levéltári és internetes kutatómunkát, dokumentációt és korpuszépítést, elméleti kutatás és terepmunkák egészítik ki.

10. A diaszpórára, transznacionális viszonyokra vonatkozó kutatások keretében „A vándorlás legújabb hulláma a londoni magyarok körében” címmel adatfelvételre és elemzésre kerül sor, vizsgáljuk továbbá a nyugat-európai magyar diaszpórában fellelhető kulturális emlékezetet, az amerikai magyar diaszpóra lokális kontextusait és benyújtott OTKA pályázat szól a „Migráció kultúrája, transznacionális tapasztalatok a családi emlékezetben” tárgyköréről.

11. A kárpát-medencei zsidóságra vonatkozó kutatások keretében folytatódik a „Héber kódex-törödékek magyarországi kötéstáblákban” című OTKA kutatás, a magyarországi judaisztika tudománytörténeti feldolgozása és a 18. századi héber és jiddis nyelvű zsidó források becsatornázása a magyar történettudományba. „A jiddis kultúra története Magyarországon” című kutatás folytatása keretében a jiddis nyelv mindennapos használatának művelődéstörténeti és történeti szociolingvisztikai szempontból történő feltárása és ehhez kapcsolódva a felvidéki, kárpátaljai és erdélyi jiddis sajtó és szépirodalom recepciójának és tágabb kulturális és politikai kontextusának a vizsgálatával foglalkozunk. Az elcsatolt területek zsidósága című projekt keretében a Felvidék zsidóságával foglalkozunk. Folytatódik a magyarországi zsidó temetők dokumentálása (pilisvörösvári zsidó temető, Csörsz utcai ortodox zsidó temető) és ehhez kapcsolódóan módszertani minta és segítség nyújtása a hasonló magyarországi és határon túli kezdeményezésekhez. Részt veszünk a jeruzsálemi Yad Vashem Institute „Zsidók és zsidó élet Magyarországon a Holokausztot követően (1945-1956)” című projektjében.